

falsa anàlisi *La Turci* (o *La Durci*), que fan els docs. de 999, 1001, 1022, 1052 i 1067.

Tenim doncs una base *ILITURCI, com ja vaig explicar concisament en *EntreDL* I, 74; *Top.Hesp.* V, 20a19. Que és quasi igual al topònim ibèric centro-meridional ILITURGI, vora el Guadalquivir, uns 70 k. a l'E. de Còrdova. Ben documentat pels romans. Hi ha força unanimitat a situar-lo entre Bailén i Andújar, i identificar el seu nom amb el de les *Cuevas de Liturgo*, on hi ha rastre d'una comunitat paleo-cristiana (Sz. Albornoz, *Rev.Univ.B.Aires*, v, i 68) i Tovar (*Iber. Landeskunde*, p. 109). La raó que hi veu Schmoll per dubtar-ne (*Glotta* xxxv, 310; *Die Sprache* VI, 51), perquè *ue* no correspon en fon. cast. normal a ũ, no és raó sòlida: 1r.) perquè en aquesta zona de substrat hi poguà haver ultracorrecció castellana d'una *o* mossàrab; 2n.) es podria imaginar una var. -TURGIO-, amb primerenca transposició de la -i- (>*-tuirgo* > *-tuergo*: notem la -o moderna); 3er.) al costat dels noms en *-turgi*, n'hi ha en -TORGIS: *Conistorgis*, i d'altres documentats des de l'antiguitat, sobretot a Portugal (V. el llibre del mateix Schmoll *Vorkelt.Idg.Hisp.* p. 32); i altres dades que donarà a l'article *Turballos*, on veurem que junt amb TURGALIUM (> extremeny *Trujillo*) hi ha *Torgal* i *Torges* portuguesos, i el paleo-sard *Dorgali* (cf. *Dúrcal*, riu de les Alpujarras).

Que hi havia un component ibèric -TURGI, en tot cas és ben segur: el veiem repetit en *Isturgi*, documentat en Livi (XXI, ed. Vallejo, p. 21): oppidum situat una vintena de k. a l'ENE d'*Iliturgi*, a la dr. del riu Betis.

Menys segur és en quina forma s'ha d'anализar *Iliturgi*. Per més que aquí entrem en la sèrie dels ILURO, ILERTIUM, > *Llers*, ILER(S)DA, etc.; però ja no tenim tan segur on s'acabava el 1r. component;⁴ jo crec, però, que fou verament ILI-, (cf. *Iliberis*, iberobasc *iri / ili* 'població')

En el nostre problema ens podem atènyer en tot cas a la base ILITURGI / -RCI uniforme, sense més variant que -GI / -KI: amb -KI > *Ladurs*; amb -GI en els noms bètics. Aquest és un duplicat que ens és familiar en les relíquies de l'ibèric. Al costat del nostre URGI (> *Urtx* i *Urgel*) es troba un URCI Hispània endins (cf. art. *Orexeta*). En monedes ibèriques del Principat trobem adés ARKETURKI adés ARKETURGI i àdhuc ARCEDORGI (Botet i Sisó, *Les Monedes Cat.*, vol. I, prelim.; Vives Escudero, *Mon.Hisp.* 1926, II, 48-49; i són de la zona Segre-Lleida: Mateu i Ll. 50 *Vilè.Congr. Li.Rom.* II, 787). Sembla com si —almenys darrere R— la G i la K fossin quasi homòfones en aquesta llengua: potser una lenis sorda? I en efecte, la k del nostre ILITURCI reapareix en un altre cpt. d'aquest membre (de nou amb variant -d- 55 / -t- com *Dorgali* supra): Ie-durcius (*CIL* III 7666); si

bé, cf. els meus *Col.Perr.Salm.* 1974, 368.1f.).

Com a etimòlegs ja ens és lícit entrar en el nivell de la reconstrucció. El poble de *Bastús*, a la Conca de Tremp, devia tenir una base en -TURCI, puix que a l'E.Mj. apareix com *Besturç*. Seria BIS-TURCI? Seria BASTI-TURCI? Em remeto a l'art. supra.

Una conclusió almenys s'imposa: *Ladurs* prové d'una base ibèrica ILITURCI.

N'hi ha algun homònim, sigui parònim, o idèntic? El fet de fundar-se el primer en una notació aràbiga, ens obliga a deixar-ho en trilema. «En 844 Muza II resiste a las tropas del emir, aliado con García, príncipe de Pamplona; en la batalla de Albelda y Monte Laturce (a. 859) peleaba al lado de Muza II, un García su yerno, cristiano sin duda, aunque de filiación poco segura» Lacarra (*Est. de Hist.Navarra*, p. 53). Puix que era prop d'Albelda això també seria en territoris català: doncs, un homònim de *Ladurs*, cap al Segre. Però si fou un seguit de combats, no podem descartar que aquest *Monte Laturce*, fos aquell *Mont Elzedano* que hem vist en els docs. de 1040 i 1054 (supra) al costat de *Ladurs*; i que, per tant el *Låtursi* (que hi suposem com grafia aràbiga) sigui una menció més del nostre mateix nom solsoní: car no hi ha dubte que a mj. S.IX, *Ladurs* i *Solsona* es trobaven en el front de batalla contra els moros; llavors aquí tindriem un altre testimoni de la -t- que hem postulat per al nostre. Menys arriscat, és clar, és admetre només que hi hagués un segon LITURCI cap al Segre.

Altres parònims. La *Garriga de Jádorsæ*, pda. de l'alt Conflent, en te. d'Évol, damunt el bosc, sota el Mont Coronat (XXIII, 180; igual l'inf. d'Oleta). Seria, doncs, un ILITURCIAS (o -TORCIAS?), amplificació del nostre ILITURCI? Ignoro si hi té res a veure un *Ledeuix*, dels BPy. (dada incompleta que ara no puc verificar, en el *Di.Top. de P. Raymond*).

¹ Hi ha raó per sospitar que la forma amb *Ll-* nasqué en l'element oficial, de jutjat, municipi i clero, més o menys bilingüe, i insegur de llur català, que per tant tendeixen sovint a estendre la *Ll-*, per mostrar-se «ben catalans». —² Igual que totes les cites que dono infra sense indicació de font. —³ Amb una estupenda *Ll-* (cf. *EntreDL* I, 72), doc. del qual em donà còpia el Dr. Llorens (endut per la inèrcia de la ultracorrecció que sospito?), prova indirecta que la forma amb *ll-* no és tradicional sinó una ultracorrecció que ell introduïx per perjudici. —⁴ Mitxelena li assenyala una variant *lluturgi* (*Onom. Aquit.* 39; *Misc. Martinet*, I 47, cf. 130) I hom ha parlat d'una variant *llurgi*, i fins d'infix berberoide -t-: Bertoldi (*ZRPb.* LVII, 145, 151-2; Pokorny, *ZRPb.* LVIII, 419)[?].

Llaenes, V. *Laés*